

Van Wilsverklaring naar Wensverklaring

Hilde Palland

Wat is voltooid leven

Hoe zal ik sterven? Een vraag die ieder van ons op een dag zal bezighouden. In Nederland mag een arts een patiënt helpen met sterven als er sprake is van uitzichtloos lijden. Hiervoor geldt een zorgvuldige procedure, die is vastgelegd in de Euthanasiewet. Het moet gaan om een vrijwillig verzoek van een patiënt die ondraaglijk en uitzichtloos lijdt. Op die manier hoeft niemand in ons land onnodig te lijden voor de dood. In 2020 kwam D66 met het wetsvoorstel Voltooid Leven. Dit voorstel moet het mogelijk maken dat ook ouderen die klaar zijn met leven stervenshulp kunnen krijgen.

Wij zijn tegen dit wetsvoorstel. Het doet geen recht aan de waarde van een volwaardige oude dag. Dat blijkt ook uit een aantal grote onderzoeken die zijn gedaan naar het fenomeen Voltooid Leven en naar de overwegingen van ouderen met een stervenswens.

Dat begint al met de vraag wanneer het leven voltooid is. Onder de huidige wet is het mogelijk om bij psychisch lijden of een stapeling van ouderdomsklachten een aanvraag tot euthanasie te doen. Alleen levensmoe of existentieel lijden valt niet onder de Euthanasiewet.

Ook de commissie Schnabel concludeerde in 2016 dat de huidige euthanasiewet voldoende ruimte geeft om ouderen te helpen, omdat in de meeste gevallen onderliggend lijden de oorzaak lijkt voor een doodswens. Een groot vervolgonderzoek onder ouderen met een doodswens, liet zien dat die wens heel veranderlijk is en de groep mensen heel klein.

Ook medische beroepsverenigingen zijn kritisch over het wetsvoorstel. Artsen vrezen dat het voorstel onbedoeld negatieve gevolgen kan hebben voor ouderen. De wet kan ouderdom stigmatiseren en het onwenselijke signaal geven dat het leven van ouderen minder waardevol is dan dat van jongeren. Juist dat versterkt de gevoelens van overbodigheid en onveiligheid, stelde de KNMG.

Ouderdom

Net als elke fase in het leven komt ouder worden met nieuwe vragen. Als baby is alles nieuw en leer je de wereld om je heen steeds beter kennen. Voor de puber is alles spannend en dus verken je je grenzen. Daarna komt een drukke tijd met veel verantwoordelijkheden en activiteiten. In de laatste fase van je leven is er tijd voor rust en ontspanning, al zijn veel ouderen van nu actiever dan ooit.

Natuurlijk komt ouderdom met gebreken. Het leven is niet maakbaar, hoewel sommigen dat wellicht nastreven. Kwetsbaarheid komt met het leven. In de allerlaatste fase gaat voor de meeste ouderen de gezondheid grotere beperking op leggen en worden zij geconfronteerd met hun eigen kwetsbaarheid en verlies van zelfstandigheid. Dat kan levenseinde vraagstukken met zich brengen. Wat gebeurt er als ik het fysiek of geestelijk niet meer redt. Hoe houd ik controle? Hoe ziet dat einde eruit?

Ouderdom

Nu mensen door een gezond leven en goede zorg steeds ouder worden, moeten we daar als samenleving beter over nadenken. We moeten lang leren leven. In de maatschappij van nu is er te weinig aandacht voor de fase na pensionering en is er te weinig waardering en aandacht. Wat is de betekenis van het leven als je ouder wordt en hoe kun of wil je zo lang mogelijk mee blijven doen? Bieden we ruimte om door te werken als mensen dat willen? Is er waardering voor het vrijwilligerswerk dat opgepakt wordt? In welke mate kun je een beroep doen op een ander voor zaken die moeite gaan kosten? Wat heb je nodig als eenzaamheid je overvalt, als familie en vrienden je ontvallen of steeds verder weg wonen?

Tallose vragen die horen bij het leven. Belangrijke vragen die wat ons betreft beantwoord moeten en kunnen worden. Want in onze visie zijn ouderen van onschatbare waarde voor ons samenleving. Wij willen zorgen voor de generaties, die zo lang voor ons hebben gezorgd.

Overwegingen

De vragen waarvoor Voltooid Leven ons stelt moeten niet alleen door de wetenschap of betrokken beroepsgroepen worden beantwoord. Het zijn politieke vragen en daarmee vragen aan de samenleving. Vragen van ons allemaal. Wij vinden het belangrijk dat we erkennen dat de laatste fase van het leven met vragen en wellicht ook onzekerheid of zelfs angst gepaard kan gaan.

We mogen echter weten dat de palliatieve zorg de afgelopen decennia sterk ontwikkeld en verbeterd is. We weten dat voor veel mensen de wens of vragen rond levenseinde veranderlijk zijn! Achter de stervenswens van ouderen liggen vaak andere problemen verborgen: angst regie te verliezen, eenzaamheid, financiële zorgen of het gevoel er niet meer toe te doen. Het gaat ook vaker om kwetsbare ouderen die leven in een zwakkere sociaaleconomische positie.

Wat ons betreft mogen problemen als eenzaamheid, financiële zorgen of het gevoel er niet meer toe te doen nooit de reden zijn dat ouderen hun leven als voltooid beschouwen. Als deze problemen een rol spelen, moeten we ouderen daarbij helpen, voor ze klaar staan. Dat is de plicht die wij als samenleving hebben. Naast barmhartigheid en zorg voor de ziel bij afnemende gezondheid en ondraaglijk lijden.

Dat maakt dat we uiterst zorgvuldig en voorzichtig moeten zijn als het gaat om de rol van de overheid bij het 'faciliteren' levenseindevragen of het eenvoudiger maken van zelfdoding en ons realiseren wat dat voor effect in de samenleving kan hebben. De taak van de overheid is juist om bescherming te bieden! Daar kiezen wij voor. We stellen dan ook het samen leven tegenover een initiatief als voltooid leven.

Van Wilsverklaring naar Wensverklaring

Met dit manifest roepen wij op tot een maatschappelijk en politiek debat over de oude dag en de laatste levensfase. Een debat waarbij we ons heel concreet de vraag stellen: Wat betekent samenleven? Hoe geven we de laatste levensfase vorm en hoe geven we aandacht aan zingeving en zorgen?

We willen een beweging in gang zetten van wilsverklaring naar wensverklaring. Veel ouderen geven antwoord op deze vragen in de vorm van een wilsverklaring. Daarin worden dingen vastgelegd rond behandeling of levenseinde als je zelf geen beslissingen meer kunt nemen. Maar een wilsverklaring doet daarmee geen recht aan de grote vragen die spelen in de laatste fase van het leven.

Wat mij betreft moet er bij het ouder worden aandacht zijn voor een wensverklaring. Onderdeel zijn van de samenleving en de rol en betekenis van ieder mens zijn daarin het uitgangspunt. Niet vanuit de maakbaarheids-gedachte, maar vanuit zingevingsvragen.

Met een wensverklaring is er ruimte voor eigen ideeën, het adresseren van zorgen, wensen en noden voor de invulling van de oude dag en laatste levensfase. In de eerste plaats een vraag aan onszelf maar tegelijkertijd een belangrijk gesprek om te voeren met de mensen om ons heen. Laten we met elkaar verkennen wat er nodig is om van **eenzaam** voltooid naar goed **samen** leven te gaan.

Hilde Palland, CDA Tweede Kamer